

NOVIČ

gospodarskih, obertnijskih in narodskih stvari.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XIII.

V Ljubljani v saboto 1. septembra 1855.

List 70.

Ktera zavarovalnica ali asekuracija zoper škodo ognja je naj bolja?

Vsim hišnim gospodarjem v prevdarek.

Velika dobrota tacih asekuracij, ktere zavarjujejo pohoštva proti škodi ognja, ne le za posameznega gospodarja, temuč za vso deželo je sploh spoznana. Noben pameten gospodar, ako le kolčikaj pomisli nadloge, v ktere človeka nesrečni ogenj pahne, se ne bo obotavljal zapisati svojega pohoštva v tako zavarovalnico.

Po vsem svetu, kjer prebivajo omikane ljudstva, so take asekuracije, kar je gotovo znamenje, da vës svet spozna to veliko dobroto.

V našem cesarstvu je več tacih zavarovalnic.

V ktero teh pa se je naj bolje zapisati? To vprašanje slišimo dostikrat od tacih, ki so že asekurirani, pa tudi od tacih, ki se še le mislijo asekurirati. Tudi smo že večkrat slišali in vidili, da gospodarji prestopajo iz ene asekuracije v drugo, češ, tam jo bom bolje opravil.

Vse to nam je živa priča, da ljudje še ne spoznajo lastnost mnogoverstnih zavarovalnic tako, kakor bi prav bilo za-nje in za občni prid vsih zavarovancev.

Poskusili vam tedaj bomo prav po domače pred oči postaviti, kako je pri ti, kako pri uni asekuraciji, da bote sami lahko sodili: ktera je naj bolja. Pa nikar ne mislite, da bomo ktero povzdignili zato, da bi vse druge ž njo pobili, — le resnico bomo odkrili, da bo vsak lahko sam spoznal, kaj naj stori.

Rekli smo že, da je več asekuracij v našem cesarstvu, in še enkrat rečemo, da vse so velika dobrota; vprašanje je le: v ktero stopiti kaže naj bolj gospodarjem na Krajskem, Štajarskem in Koroškem?

Preden pa na to vprašanje odgovor damo, vam moramo povedati, da vse asekuracije pri nas se ločijo v dvojno versto.

Ene so, in teh je več, ki so tako imenovane kupčijske asekuracije. Postale so te tako, da več premožnih mož je stopilo skupaj in so rekli: „Ljudje spoznajo potrebo, se zavarovati zoper škodo ognja; zložimo mi, vsak toliko in toliko kapitala skupaj, da začnemo asekuracijo; hišni gospodarji se bojo zapisali va-njo, in ker jih čez leto ne bo pogorelo toliko, kolikor se jih bo zapisalo, nam bo naš zloženi kapital kmalo dobre činzê donašal“. Take asekuracije se tedaj po pravici imenujejo kupčijske, ktere, kakor vsak kupec, gledajo naj poprej na svoj dobiček, zraven tega pa tudi dobroto skazujejo zavarovancem, če pogoré. In kdo jim bo tudi to oponašal? Tudi kupcu bi se moglo potem oponašati, da ljudstvo z oblačilom oskerbuje, zraven pa za svoj dobiček skerbí.

Ena druga asekuracija za Štajarce, Krajnce in Korošce pa je, ki ima svoj sedež v Gradcu. Ta je vse drugač osnovana. Ta ne gleda na svoj dobiček in za-se le toliko dnarja potrebuje, da poplačuje tiste stroške, ki so sklenjeni z oskerbníštvom ase-

kuracije. Ta asekuracija je prava bratovšina, v kateri vsak, kdor se va-njo zapiše, sebe zavarjuje in pa svoje tovarše, ki so tudi v to družbo zapisani. Eden za vse in vsi za enega — veljá tukaj.

Vsak lahko spozna, da taka družba stoji na pravi terdnih nogah, in kolikor več je deležnikov v taki bratovšini, toliko manj pride enemu plačati, in če bi vsi gospodarji od kraja k ti družbi pristopili, bi bilo letno plačilo od zavarovanih 100 gold. tako majhno, da bi morebiti komaj en groš zneslo.

Naj bolji kup je tedaj med vsimi graška asekuracija.

Tu in tam sicer slišimo, da nekteri pravijo, da to ni res, ker za leto 1852 je bila tarifa 18 krajc. od 100 gold. klasne vrednosti. Al zoper to smo v stanu jim povedati, da v poprejšnjih letih in tudi pozneje, leta 1853 in 1854, je bila tarifa veliko nižja — in če vse leta od 10. do 45. vkup vzamemo, bo rajtinga pokazala, da eno leto proti drugemu ni bilo več kot 14 krajc. od sto gold. plačati, kar očitno podere vse nasprotné besede, da graška asekuracija ni naj bolji kup. Je, je naj bolji kup, in zamore še vsako leto bolji kup biti, ako čedalje več deležnikov k nji pristopi. Pri drugih asekuracijah pa ni taka.

Če pregledamo postave teh družb in jih primerjamo s postavami graške, bomo vidili, da une skerbé le za svoj lastni dobiček, graška pa skerbí le za blagor svojih deležnikov, ker to že je edini njeni namen bil v prvem začetku. Pri oskerbovanji asekuracijnega premoženja morajo une le tako ravnati, da jim vloženi in pridobljeni kapital dobre činzê nese, — graška družba pa pri oskerbovanji svojega premoženja nima na nič drugega gledati, kakor na to, da, kolikor več deležnikov vkupaj spravi, toliko nižja je potem letna tarifa za vsacega, ki je v ti bratovšini. Možje, katerim je oskerbovanje tega premoženja izročeno, so visoko obrajtani, premožni, in ker so sami v to bratovšino zapisani, gotovo tudi nad tem oestro čujejo, da se pravično ravná proti vsakemu deležniku, ker so sami v versti zavarovancev.

Da nam pa ne bode nihče očital, da resnico zakrivamo in da nočemo nič spomniti od več reči, ktere so dobre pri družih asekuracijah, radi povémo, da to nekteri hvalijo pri njih, da vso škodo hitro in na enkrat povračajo pogorelcem, — da ni treba veliko potov, — da se pri njih plačilo lože odratuje itd. To je res, da postave pri graški asekuraciji velevajo, da se mora pogorelec z gosposkinim pismom popred skazati, da on ni kriv tega, da je pogorel, preden prejme polovico povračila, — in da drugo polovico še le potem dobí, če se spet z gosposkinim pismom skaže, da je pogorelo pohoštvo že napol spet iznova naredil. Sicer pa tudi graška asekuracija hitro priteče pogorelcem na pomoč, kakor hitro je to skazano, kar mora skazano biti.

Al, ljubi prijatli, povejte nam: kdo dela take ugovore? Gotovo nobeden drug, kakor tak, kateri misli iz te bratovšine stopiti ali je že odstopil, ker mu je od kake druge strani prav na dušo govorno bilo, naj raje stopi v drugo asekuracijo, pri kateri ni vseh teh sitnost.

Če graška asekuracija ne izplača vse škode na enkrat, ima svoje dobre namene, ne za se, ampak za pogorelca in za vso deželo, ker skerbis tem, da si pogorelec pohištvo spet izzida, da ne zapravi povračila kako drugač, da nazadnje ne gré prejeti dnar rakom žvižgat, hiše pa tudi ni. Tudi tisto goljufijo odvrča ona, da bi kdo tako rekoč pokradel asekuracijo premoženje s tem, da kakošno poderto, nič vredno poslopje drago asekurira, potem jo pa sam zasmodi, povračilo pobaše in podertijo zapusti.

Kdor kaj tacega misli, tak bo res pri graški bratovšini „rajtingo brez birta delal“ — tak naj gré le kam drugam!

Kar se tiče ložjega vplačevanja zavarovine, ktero se hvali pri družih asekuracijah, je o tem le en razložek, in ta je tarifa, ki ni vsako leto enaka pri graški družbi. Pri družih asekuracijah je tarifa stanovitna in se plačuje naprej; pri graški družbi je tarifa spremenljiva in se odmerja potem, kolikor je čez leto za požare povračil se izplačalo in je deležnikov bilo. Kolikor manj je požara bilo in več deležnikov v bratovšino zapisanih, toliko nižja je tarifa.

Pri družih asekuracijah mora gospodar plačilo natanko odrajtati tisti dan, kateri je zato predpisan; pri graški pa ni taka sila. Graška sklone svoje asekuracijo leto konec mesca listopada vsako leto, — al še 4 mesce potem, to je, do konca sušca družega leta je čas tarifo odrajtati; in če se nesreča primeri, da pogori, se poverne gospodarju vsaka škoda. —

S tem, mislimo, smo to reč tako razjasnili, da vsak sam lahko sodi, kje štajarskim, krajnskimi in koroškimi gospodarjem naj bolje kaže se zavarovati. Če jim še povemo, da graška asekuracija že tolikšno zaupanje vživa, da ima okoli 70 milijonov zavarovanih, in da se z več deležniki zmiraj bolj znižuje letna tarifa, menda ne bo noben gospodar se dolgo obotavljal, h kateri asekuraciji, kar zavarovanje pohištva vtiče, naj pristopi.

Naj bi to vsi naši gospodarji dobro prevdarili, in naj bi vsak svoje sosede in znanke o tem podučil in tudi take k zavarovanju pridobil, ki so še zdaj zanikerni se umikovali vsaki asekuraciji — gotovo bo tarifa, ki je že zdaj eno leto k drugemu naj nižja, kmal tako nizka, da bo za sto goldinarjev zavarovane vrednosti le celó malo krajcarjev znesla.

Kaj tacega ne more nobena asekuracija doseči, kakor le naša domača bratovšina!

Starozgodovinski pomenki.

Sveto indijsko figovo drevo in njega pomen na noriških rimskih kamnih.

Razložil Davorin Terstenjak.

(Dalje.)

Višnuta, rastečega iz Ashvate, vidimo še krilatega. Že Indi so si Višnu-Kršnata s kriloma mislili in ga pod to podobo častili kot božanstvo zraka ¹⁾. V starejši véri Indov je božanstvo zraka Indra z Višnutom enako in že pri Amarasinhu se nahaja priime Višnuvo Ubendra, aëris

frater Dei Indri, dei aëris frater ¹⁾. Pozneja basen mu je dala boga vetrov Vaju-ta — Maru-ta za sina in Marutu še, razun priimena Vaju, priimek Dagadi, to je, po Paulinu aër, halitus, aura (zrak, sapa), ktero ime tudi nahajamo v severnoslovanskem basnoslovju, kjer se Dogoda veli „bonae aerae largitor (delitelj dobre sape)“⁴⁾. Tako razumemo mi to podobo, zakaj naša podoba ima peroti.

Od roga obilnosti smo že govorili, in tega roga nismo našli samo v rokah Višnu-Džaganata, temuč tudi v rokah severno-slovanskega Svetovita. Ravno ta pomen ko riba ima tudi luštura (Muschel) in se tudi nahaja v indijskih pagodah kot vlastovitost Višnutova ²⁾.

V steni Hausenbihlerjevega mlina v Verbji v vasi blizu Žave (Sachsenfeld) ne deleč od Celja je kamen, na katerem nahajamo venčanega orla ³⁾, listje ashvatino in krilatega ribo-konja z lušturo vred. Venčani orel se tudi najde na darivnih posodah (Opfergefässen) obotritskih ⁴⁾. Delfina, ktera sta verh podobe vpodobljena, tudi spadata v častje Višnuta-Varuna, boga morja, kterege spet severnoslovansko božanstvo pozna pod imenom Barina. Ime Varuna se izpeljuje iz korenike var, fliessen, teči; v slovanskem jeziku imamo besede iz te korenike in sicer bara palus, močvirje, tudi bereg.

Misliti bi se dalo, da ta alegorija ni druga, kakor kinčarija, ako bi na Koroškem spet važnega spominka ne našli ⁵⁾, kterege prednja stran nam kaže krilatega mladčca, rastečega iz figovega drevesa, leva pa v ročki tičečo tertó, kraj ktere dva risa sedita. Prava stran tega važnega monumenta pa ima spet tertó grojzdja polno, ktera je v ročko vsajena. Kraj tertó zobleta dva kavrana, in kraj ročke spet na eni strani vidimo risa, na drugi psa.

Znal bi kdo te podobi na pravi in levi strani spominka za Bacchove vlastitosti razložiti, al kavran in pes pričujeta, da je ta spominek v čast Shiva-tu posvečen in postavljen bil, ker ris je tudi njegov vahar (indiška beseda Träger) in se zatega voljo veli risojahač, der Tiegerreiter, tudi psa ima kot Samavart — Varavart — Vratislav, in kavrana ⁶⁾, kavko, znamenje duš mertvih, katerih sodba je njemu izročena. Da je tudi tertá njemu posvečena, smo že čuli. Grojzd tudi ima severna Siva ⁷⁾, ktera še se poleg tega tudi nahaja z mačkino glavo izobražena, enako indijski Shivi-Bhavany, ktera na mački jaha ⁸⁾.

(Dalje sledí.)

Ogled po Gorenskem.

Poljanska dolina in pot skoz njo proti Idríi.

(Dalje.)

Vernimo se sopenet k prvemu predmetu nazaj.

Nad Trebijo se prestopi cesta, ki je dozda vès čas na desno ležala, na levo obrežje Poljanšice, in tik ob hribu in vodi, ktera šumeče bobni čez skalovje v globokem tečaji, gremo prot Žiru gori. — V kaki dobri uri se dospé na verh, kjer se razprostré žirovsko polje. Kmaló se gori v desnem kotu posveti farna vas Žir, na levo pak se zopet dve dolinici odprete našem očém. Perva derží proti Verhu in naprej proti Logatcu, druga pa proti Zavracu in zopet naprej proti Logatcu, pa tudi proti Podvelbu v Ipavo, kamor se nek pride od tod v kakih 6

¹⁾ Amarasinha str. 17.

²⁾ Bohlen „Das alte Indien“ I. 214. Matsja purana pri Duboisu v bukvah: „De quelquesuns de primi pax artioles de la Theogorie des Brahmes“ str. 119.

³⁾ Posnema tega kamna se znajde v moji zbirbi.

⁴⁾ Massiny „de Diis obotrit.“ fig. 44.

⁵⁾ Tudi posnema tega spomenika se znajde v moji zbirki plastiških obrazov iz noriških kamnov.

⁶⁾ Creuzer „Symbolik“ I. 590.

⁷⁾ Mone „Gesch. des Heidenth. im nördl. Europa“ I. 202.

⁸⁾ Ward „History of the Hindu“ I. 182.

¹⁾ Asiatic. Research. IV., 48, XI. 490.